

**Założenia prac nad poszczególnymi
elementami Planu ochrony, stan rozpoznania,
wstępne wnioski**

OPERAT OCHRONY WALORÓW KULTUROWYCH

- **Zespół autorski Operatu:**
 - dr hab. inż. Piotr Kulesza
 - dr Małgorzata Żak-Kulesza

Dotychczasowy stan rozpoznania

Zidentyfikowane źródła danych:

- wykaz zabytków wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych województwa lubelskiego i do rejestru zabytków archeologicznych województwa lubelskiego z dnia 31 stycznia 2025 roku
- gminne ewidencje zabytków (gmina Janów Lubelski, Potok Wielki, Dzwola, Modliborzyce)
- mapy historyczne (WIG, Polona)
- Narodowy Instytut Dziedzictwa
- publikacje
- portal internetowy Lasy janowskie i okolice
- dane udostępnione przez Park

Dotychczasowy stan rozpoznania

Stan rozpoznania poszczególnych komponentów w obrębie granic parku bez otuliny:
Obiekty archeologiczne i ruralistyczne

Fot. Portal Lasy Janowskie i okolice

25 stanowisk archeologicznych –w tym najcenniejsze cmentarzysko kultury przeworskiej w Pikulach

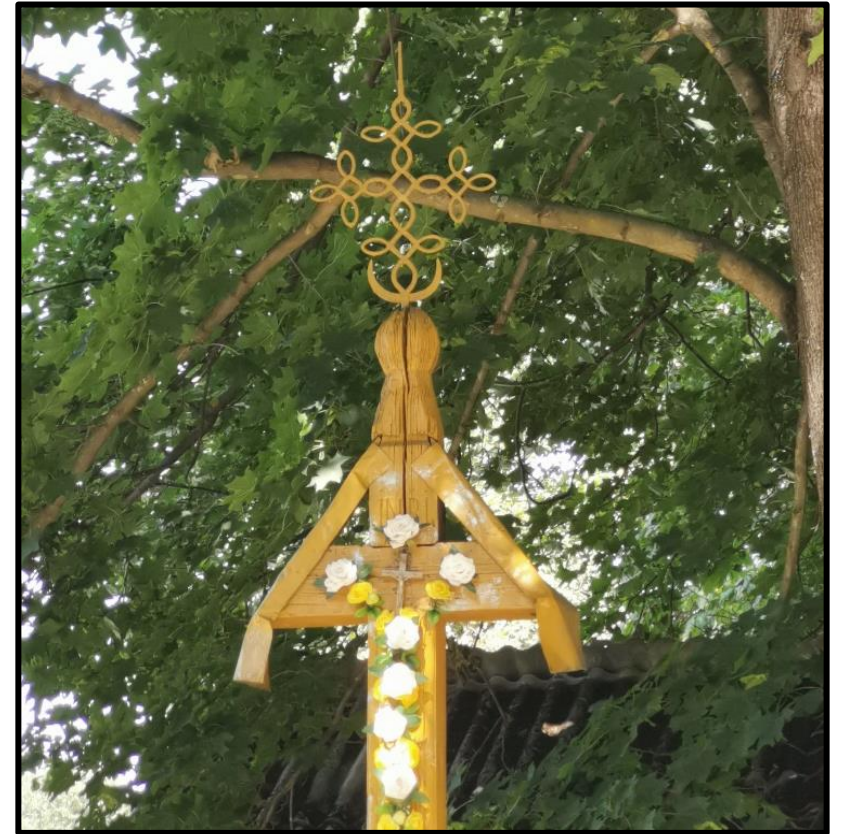

16 wsi i przysiółków pochodzących w większości z końca XVIII i XIX wieku reprezentujących układ przestrzenny w formie wsi leśno-łanowej (łańcuchówki)

Dotychczasowy stan rozpoznania

Stan rozpoznania poszczególnych komponentów w obrębie granic parku bez otuliny:

Obiekty Nieruchome - sakralne

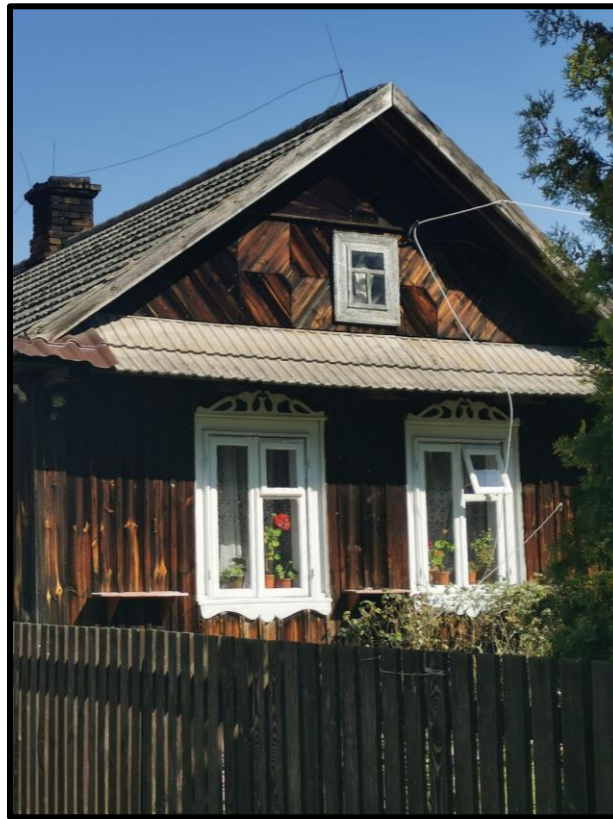
**129 Krzyży i kapliczek, w tym 70 kapliczek, 58 krzyży
oraz 1 figura**

Dotychczasowy stan rozpoznania

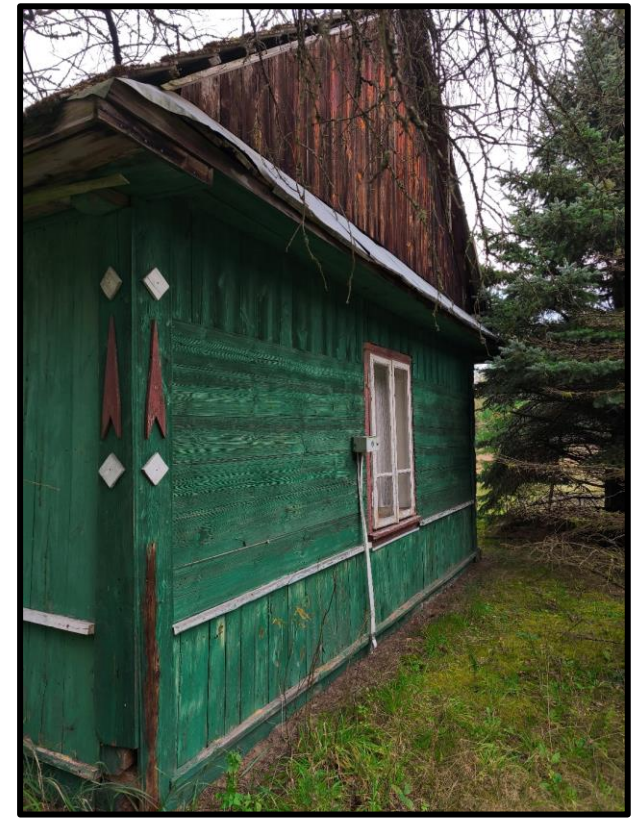
Stan rozpoznania poszczególnych komponentów w obrębie granic parku bez otuliny:
Obiekty Nieruchome - świeckie

Zachowane relikty zagród

Pojedyncze przykłady architektury drewnianej

Dotychczasowy stan rozpoznania

Stan rozpoznania poszczególnych komponentów w obrębie granic parku bez otuliny:
Obiekty Nieruchome – miejsca upamiętnienia

**20 mogił i cmentarz wpisany do rejestru
zabytków**

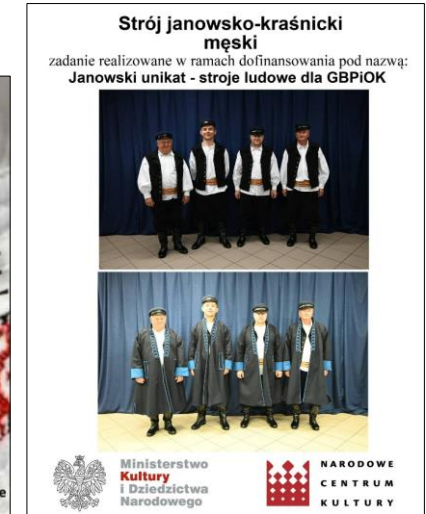

9 pomników i innych miejsc pamięci

Dotychczasowy stan rozpoznania

Stan rozpoznania poszczególnych komponentów w obrębie granic parku bez otuliny:

Obiekty ruchome i wartości niematerialne

Prace diagnostyczne realizowane na potrzeby Planu ochrony

- Weryfikacja zachowanych zasobów materialnych i niematerialnych dziedzictwa kulturowego na podstawie inwentaryzacji terenowej i kwerendy materiałów archiwalnych oraz publikacji
- Aktualizacja danych dotyczących występowania obiektów nieruchomych oraz stanu ich zachowania
- Identyfikacja zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych dla obiektów kulturowych

Zidentyfikowane problemy i zagrożenia dla ochrony walorów kulturowych

- Słabo zachowana struktura osadnicza i niewiele zachowanych dawnych obiektów materialnych
- Trudności w zidentyfikowaniu i odnalezieniu miejsc cennych historycznie i kulturowo, niewystarczający sposób oznakowania tych miejsc i obiektów
- Ograniczona dostępność zachowanych obiektów, brak dojazdu, niewyjaśniona struktura własnościowa, silne rozproszenie obiektów w terenie lesistym
- Współczesna zabudowa letniskowa i mieszkalna (brak nawiązania do stylu regionalnego, tradycji osadniczych, ogrodowych)

Zidentyfikowane problemy i zagrożenia dla ochrony walorów kulturowych

- Unifikacja przestrzeni i nieład przestrzenny
- Niedostateczne metody współpracy lub trudności w nawiązaniu dobrych praktyk pomiędzy gminami a parkiem krajobrazowym w ujęciu organizacyjno-prawnym
- Eliminacja starych obiektów sakralnych (kapliczek, krzyży) i zastępowanie tradycyjnych form ich współczesnymi wersjami bez nawiązania do tradycji
- Zmiana struktury demograficznej, napływ nowych mieszkańców, osadnictwo sezonowe, brak kultywowania miejscowych tradycji i pamięci o historii miejsc i ich mieszkańcach

Zidentyfikowane problemy i zagrożenia dla ochrony walorów kulturowych

Cele do osiągnięcia w wyniku realizacji Planu ochrony *(ocena wstępna do dyskusji)*

- **Ochrona i zachowanie najcenniejszych** materialnych i niematerialnych elementów krajobrazu kulturowego, w szczególności:
 - stanowisk archeologicznych
 - zabudowy regionalnej drewnianej (techniki budowlanej, detalu architektonicznego i wzornictwa, kolorystyki)
 - układu przestrzennego zagród i wsi
 - obiektów kultu religijnego w postaci krzyży i kapliczek, a w szczególności kultywowanie regionalnych cech stylowych (krzyże krzemieńskie, biłgorajsko-janowskie)
 - miejsc pamięci, cmentarzy, mogił oraz pomników
- Celem jest **stworzenie wytycznych** do kształtowania nowej zabudowy z uwzględnieniem potrzeb mieszkańców, ale również specyfiki kulturowej tego obszaru

Zagadnienia do dyskusji w kolejnych etapach prac nad Planem ochrony

- Zbudowanie platformy prawno–organizacyjnej do wymiany doświadczeń i współpracy pomiędzy gminami a pracownikami parku krajobrazowego
- Lepsza promocja zachowanych obiektów kulturowych
- Zacieśnienie współpracy pomiędzy miłośnikami i regionalistami a przedstawicielami parku np. zbudowanie **wspólnej** promocyjnej platformy internetowej
- Zapisy w przepisach dotyczących planowania przestrzennego i regulacje dotyczące budowania nowych obiektów i modernizacji już istniejących
- Stworzenie katalogu dobrych praktyk w zakresie kształtowania krajobrazu kulturowego z uwzględnieniem stylu regionalnego, tradycji budowlanych oraz dekoracyjnych